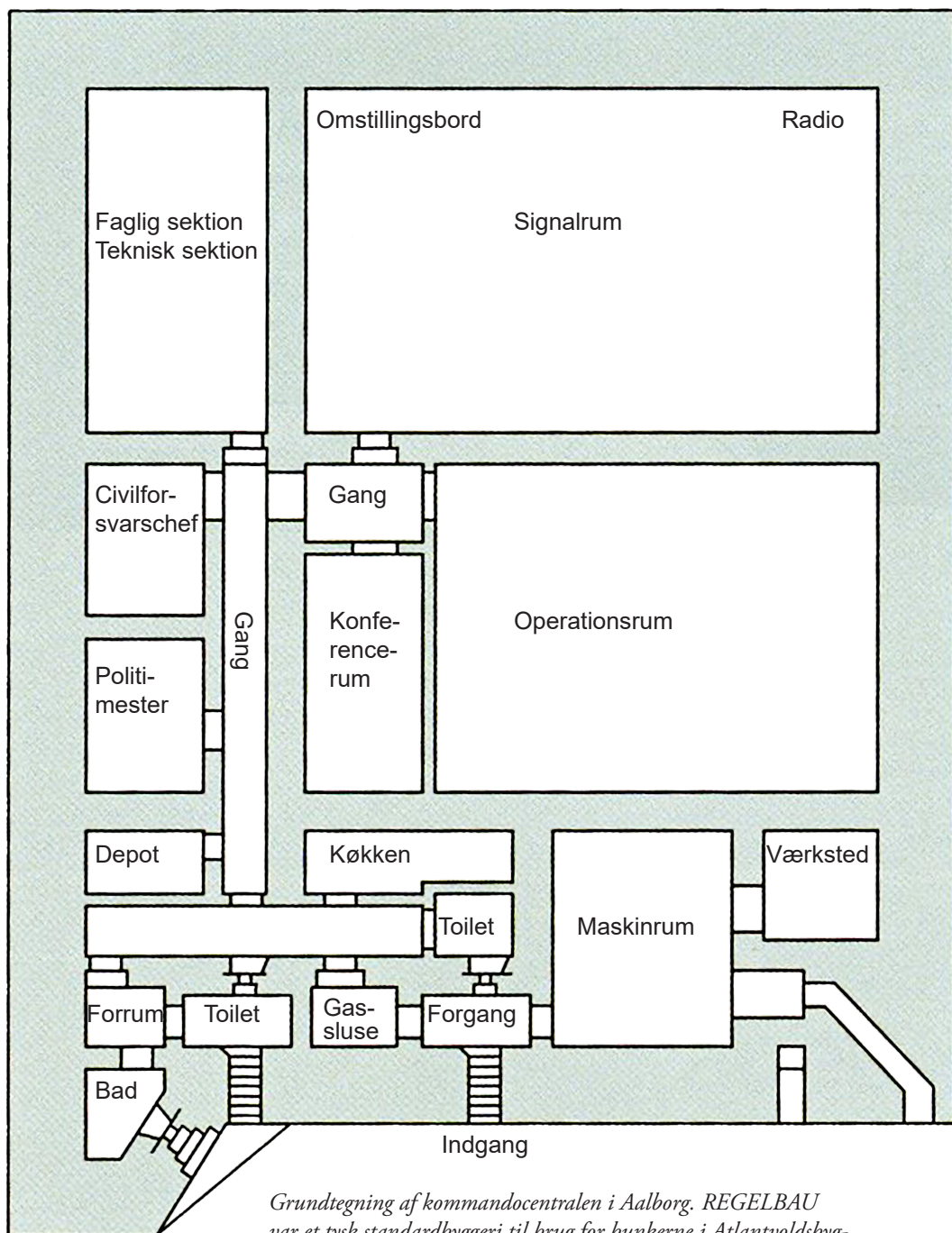

Grundtegningsplan af kommandocentralen i Aalborg. REGELBAU var et tysk standardbyggeri til brug for bunkerne i Atlantovoldsbyggeriet. Her er vist grundtegningsplanen til Regelbau L494, Vermittlungsstand. Bunkeren på Kornblomstvej, var den eneste af denne type bunker i Danmark. Rumbetegnelserne er indført på tegningen fra museets side, så man kan se indretningen i kommandocentralen.

Aalborg Kommandocentral Syd

Det lokale beredskab ved atomkrig

AF
THOR BÆCH
PEDERSEN OG
ULLA VARNKE
EGESKOV

Under Den Kolde Krig lå der lidt over 100 kommunale kommandocentraler spredt ud over Danmark. Det var herfra, at det lokale politi, borgmesteren, de kommunale ledelser og civilforsvaret kunne styre lokalberedskabet under en krisesituation.

I Aalborgområdet lå der to – en i Nørresundby og en i selve Aalborg - da man kunne frygte, at forbindelserne over Limfjorden blev sat ud af spil i en krigssituation, og at der derfor var brug for en kommandocentral på begge sider af fjorden.

Aalborg Kommandocentral Syd lå på Kornblomstvej bag det tidligere vandrehjem. Den var oprindeligt bygget af som krigsbunker af tyskerne under 2. verdenskrig af typen Regelbau L494, Vermittlungsstand. Ifølge den tyske byggeoversigt, var den færdigstøbt 7. november 1944. Vi ved ikke med sikkerhed, hvornår den blev taget i brug som kommandocentral, men det er formentlig sket i begyndelsen af 1950'erne.

Efter at have været kørt på dvaledrift under beredskabet i en del år, er Aalborg Kommandocentral Syd nu officielt lukket fra årsskiftet 2018/2019, og derefter overdraget til Aalborg Kommune. I sommeren 2018 foretog Nordjyllands Historiske Museum derfor en indsamling af genstande fra kommandocentralen, inden den endelig blev taget ud af beredskabets drift og tømt.

Safe house for regering og kongehus

De omkring 100 kommandocentraler i Danmark er, så vidt vides, alle taget ud af beredskabet, og størstedelen er blevet tømt og lukkede. Enkelte kan dog stadig ses - fx Odense Bunker-

museum og Kommandocentralen i Hadsund. Sidstnævnte er åben for publikum nogle få dage om året.

Aalborg Kommandocentral Syd har dog haft en særlig funktion helt frem til lukningen. Ifølge beredskabschef Jan Nedza fik beredskabet i Aalborg i 2003 nemlig en henvendelse fra staten, hvor man blev bedt om at holde kommandocentralen i baghånden som safe-house, hvis medlemmer af regeringen eller kongehuset befandt sig i Nordjylland under hændelser, hvor der kunne være brug for at bringe dem i sikkerhed.

Kommandocentralens plads i beredskabet

Under Den Kolde Krig var den vigtigste del af arbejdet i kommandocentralerne at styre og koordinere de forskellige indsatser i beredskabet. Det kunne være varsling af befolkningen ved hjælp af sirener eller kommunikation til og fra militæret, civilregionerne, civilforsvaret med mere.

Aalborg Kommandocentral Syd var en del af det civile beredskab. Det var opbygget således, at det på lokalt niveau var kommandocentralerne, der forestod koordineringen af beredskabet. Kommandocentralerne meldte så status ind til det regionale niveau, der bestod af Civilregionerne. I Nordjylland dækkede civilregionen et område svarede til det gamle Nordjyllands Amt, der strakte sig fra Skagen i nord til Års i syd. Civilregionerne koordinerede det overordnede beredskab inden for deres område i forhold til fx transport, havne og beredskabslagre. Fra Civilregionerne indgik der meldinger til det statslige niveau - det kunne være REGAN Vest - så man på centralt niveau kunne skabe sig et overblik over situationen i hele landet.

Kommandocentralens opbygning og arbejdsforhold

I Kommandocentralens signalrum sad en kommunikationsenhed. Herfra indgik meldinger via særlige telefonforbindelser og radiokommunikation omkring skader, brande og lignende i området, ligesom rydningsmandskab og brandvæsen kunne melde ind, når en opgave blev påbegyndt eller afsluttet.

I tilfælde af en krisesituation i Aalborg skulle telefonpersonalet i signalrummet tage imod besked fra borgere og beredskab i byen om situationens udvikling. Herfra gik besked til operationsrummet, hvor styringen af indsatserne i beredskabet foregik. Her kunne man manuelt flytte rundt på farvekodede brikker, der

Indsatstavle med farvekodede brikker, fra kommandocentralen Aalborg Syd. Brikkerne kunne flyttes til en anden tavle, hvor lokationen af de kriseramte områder fremgik.

hver især repræsenterede en eller flere beredskabsenheder, som fx brandgrupper, redningsgrupper, teknisk tjeneste, rydningstjeneste, forplejnings- og indkvarteringstjeneste, ambulancetjeneste, eller ABC-tjeneste. Sidstnævnte tog sig af beredskabet ved atomar, biologisk og kemisk krigsførelse.

Brikkernes placering kunne udstyres med f.eks. vej- og stednavne i byen, så beredskabet i kommandocentralen havde et klart overblik over, hvilke enheder der var til rådighed, og hvor de befandt sig, så indsatsen kunne koordineres så effektivt som muligt.

Udover borgere og beredskab, kunne der også komme meldinger om situationen i byen fra personale placeret ved strategisk vigtige observationsposter i Aalborg. Derfor var der nøgler i kommandocentralen til udkigssteder som Budolfi Kirke, Marcus Kirke, Aalborgtårnet, Peder P. Hedegaards Silo og Vandtårnet i

Kort over Aalborg, hvor de to Kommandocentraler Aalborg Syd og Aalborg Nord fremgår, samt centrale beliggende observationsposter: Budolfi Kirke (C), Marcus Kirke (D), Aalborgtårnet (E), Peder P. Hedegaards Silo (B) og Vandtårnet i Nørresundby (A).

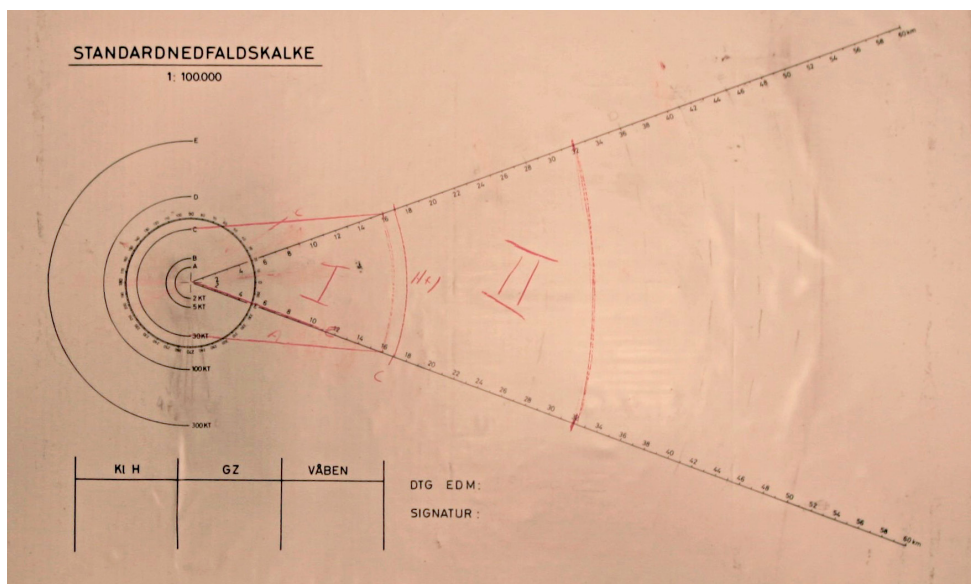

En nøgle til Budolfi Kirke var placeret i Aalborg Kommandocentral Syd. Kirketårnet, der er placeret centralt i byen, var ideelt som observationspost og derfor havde beredskabet egen nøgle til kirken, så de til enhver tid kunne tilgå kirketårnet.

Nørresundby, der alle var udpeget som centrale steder i byen, hvor observationsposter kunne placeres.

Kommandocentralen på Kornblomstvej indeholdt ikke køjer eller soverum til andre end beredskabschefen og politimesteren. Det besværliggjorde arbejdet, da personalet skulle ud af kommandocentralen og over på vandrehjemmet for at sove. Derfor ville man - selv i tilfælde af radioaktivt nedfald eller krigsgasser i luften - være nødsaget til at åbne slusen samt afvaske personalet, hver gang de havde været uden for kommandocentralen. Udover at besværliggøre arbejdet ville en hyppig åbning af slusesystemet have udgjort en markant sikkerhedsrisiko.

De indsamlede genstande rummer historien om det kommunale beredskab i Aalborg og vidner dermed også om den minutløse forberedelse, som ikke kun blev gjort på nationalt og regionalt niveau, men også på kommunalt niveau. Kommandocentralen var udstyret med interiør, kommunikationsudstyr, oversigtskort, ABC-bekæmpelsesmateriel med mere, således at det kommunale civilberedskab kunne koordineres derfra.

Nedfaldskalken indsamlet i Aalborg Kommandocentral Syd. Nedfaldskalken har været anvendt til beregning af forurening i et givent område. På nedfaldskalken ses påtegninger med tusch fra den sidste gang kalken blev anvendt under en øvelse.

Forberedt på atomkrig

Under Den Kolde Krig var truslen om en atomkrig ganske reel, og derfor var der ved det kommunale beredskab i Aalborg Kommandocentral Syd gjort nødvendige forberedelser til at imødegå det kaos, en atomkrig ville medføre. Standardnedfaldskalk, ABC-meldeblokke og dosislister var derfor en del af de redskaber og værktøjer, som befandt sig i kommandocentralen.

Standardnedfaldskalkene er gennemsigtige plastikmåtter med påtegninger af forureningsretning og forureningsgrad, som bruges til at forudsige nedfald efter en atombombe. Her kunne man anføre en atombombes størrelse og styrke samt hvilken våbenstype, der var tale om, og derudfra beregne spredningsgraden. Herefter skulle nedfaldkalken placeres på et kort i det korrekte målestoksforhold og tilpasses vindretningen. Det ville give en indikation om forureningsgraden, og dermed hvilke foranstaltninger, der skulle foretages i byen.

ABC-meldeblokke skulle benyttes ved et atombangreb, gasangreb eller lignende. Her skulle beredskabet i Kommandocentral Syd indberette så mange relevante data omkring angrebet som muligt. Såfremt personer var blevet udsat for ABC-forurening og derfor havde behov for behandling, havde beredskabet dosislister, så de kunne holde styr på, hvem der havde fået behandling samt hvilken dosis, de havde fået.

ABC-MELDEBLOK	
MELDING OM ATOMANGREB (NBC 1 NUC)	
B. Standplads (Postens betegnelse):	_____
C. Retning til eksplosionen:	_____ grader
D. Tidspunkt for eksplosionen:	_____ A _____ Z
H. Eksplosionshøjde:	_____
	LUFT
	OVERFLADE
	UKENDT
J. Glimt til lyd tid:	_____ sek.

L. Skyens bredde (måles 5 min. efter eksplosionen):	_____ grader
M. Vinklen til skyens:	_____ grader
	OVERKANT
	UNDERKANT
	_____ grader
(måles 10 min. efter eksplosionen)	
MELDING OM RADIOAKTIVITET (NBC 4 NUC)	
Q. Standsplads (Postens betegnelse):	_____
R. Intensitet:	_____ rad/h
S. Tidspunkt for måling:	_____ A _____ Z

I tilfælde af et atomangreb, der kunne ses fra Aalborg, var det væsentligt, at beredskabet i Aalborg indsamlede oplysninger om angrebet og meldte det videre til de rette instanser. Dette skulle foregå via skemaer såsom ABC-meldeblokken på billedet.

Heldigvis blev det aldrig aktuelt at benytte de forskellige materialer til andet end øvelser, og de mange genstande fra Aalborg Kommandocentral Syd indgår nu i museets samlinger. De vidner om den potentielle katastrofe, som beredskabet skulle forsøge at skabe orden i, hvis den kolde krig havde udviklet sig og medført, at en atombombe var blevet kastet over eller tæt ved Danmark, eller at landet på anden måde befandt sig i en krisesituation.

For Nordjyllands Historiske Museum er indsamlingen af genstandene fra Aalborg Kommandocentral Syd med til at sikre fortællingen om Den Kolde Krig og det civile beredskab på lokalt plan. Indsamlingen indgår desuden som en brik i museets strategiske fokus på Den Kolde Krig og arbejdet med koldkrigsbunkeren REGAN Vest, med hvilken der arbejdes intenst i øjeblikket.

